

ԲԵՂՄՆԱԿԻՈՐ ՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐ...

Posted on August 15, 2015 by Keghart

keghart.com

Category: [Opinions](#)

 Մովսես Ծիրանի, Չալքա, Լիբանան, 15 Օգոստոս 2015

Ժամանակին Խորհրդային մանկավարժ փիլիսոփաներէն շատեր կը հաւատային թէ «Մանուկը սպիտակ թուղթ է» եւ դաստիարակութեամբ կարելի է տալ անոր որեւէ մասնագիտութիւն եւ «արտադրել» տարբեր տեսակի գիտնականներ ու արուեստագետներ: Սակայն Խորհրդային մասնագիտական փորձը ցոյց տուաւ թէ (յատկապէս արուեստի պարագային) այս տեսութիւնը խոտոր կը համեմատի գործնական կեանքի հետ: Ճիշդ է որ դաստիարակութիւնը, միջավայրն ու ուսումը իրենց շինիչ ու կենսական դերն ու նշանակութիւնը ունին ստեղծագործական գործընթացի հետ, սակայն առանց ի վերուստ օժտուածութեան, ապարդիւն պիտի մնային մանկավարժական վարժանքներն ու աշխատանքները:

Կապ, 26x10x26 սմ, պրոնզ

Գրեթէ նոյն տրամաբանութեամբ Փապլօ Փիքասօն հետեւեալ հաստատումը կ'ընէ. «Բոլոր երեխաները արուեստագետներ են, խնդիրը այն է թէ ինչպէ՞ս պիտի մնան արուեստագետ»: Ան անուղղակիօրէն կը մեկնաբանէր Խորհրդայիններու կարծիքը, որ ինքն իր հանճարեղ կերպարուեստագետի կերպարովն իսկ գործնապէս կը հակասէր իր որդեգրած տեսութեան: Ինք եթէ արտակարգ ծնունդ մը չըլլար պիտի կարողանա՞ր մատի վրայ հաշուըւող հանճարներու շարքին դասուիլ:

 Մովսես Ծիրանի, Չալքա, Լիբանան, 15 Օգոստոս 2015

Ժամանակին Խորհրդային մանկավարժ փիլիսոփաներէն շատեր կը հաւատային թէ «Մանուկը սպիտակ թուղթ է» եւ դաստիարակութեամբ կարելի է տալ անոր որեւէ մասնագիտութիւն եւ «արտադրել» տարբեր տեսակի գիտնականներ ու արուեստագետներ: Սակայն Խորհրդային մասնագիտական փորձը ցոյց տուաւ թէ (յատկապէս արուեստի պարագային) այս տեսութիւնը խոտոր կը համեմատի գործնական կեանքի հետ: Ճիշդ է որ դաստիարակութիւնը, միջավայրն ու ուսումը իրենց շինիչ ու կենսական դերն ու նշանակութիւնը ունին ստեղծագործական գործընթացի հետ, սակայն առանց ի վերուստ օժտուածութեան, ապարդիւն պիտի մնային մանկավարժական վարժանքներն ու աշխատանքները:

Կապ, 26x10x26 սմ, պրոնզ

Գրեթէ նոյն տրամաբանութեամբ Փապլօ Փիքասօն հետեւեալ հաստատումը կ'ընէ. «Բոլոր երեխաները արուեստագետներ են, խնդիրը այն է թէ ինչպէ՞ս պիտի մնան արուեստագետ»: Ան անուղղակիօրէն կը մեկնաբանէր Խորհրդայիններու կարծիքը, որ ինքն իր հանճարեղ կերպարուեստագետի կերպարովն իսկ գործնապէս կը հակասէր իր որդեգրած տեսութեան: Ինք եթէ արտակարգ ծնունդ մը չըլլար պիտի կարողանա՞ր մատի վրայ հաշուըւող հանճարներու շարքին դասուիլ:

Թեև ժառանգականության եւ միջավայրի բանավեճը տակաւին աւարտած չի թուիր ըլլալ, այնուամենայնիւ գիտնականներու մեծամասնութիւնը հակամետ է հաւատալու, որ առանց մէկուն՝ միւսը կ'արժեգրուի: Առողջ ժառանգականության եւ առողջ միջավայրի պարագային է միայն որ աշխատանքը կ'իմաստաւորուի, կ'արդիւնաւորուի եւ արուեստագետը կ'արձանագրէ նոր նուաճումներ:

Եթէ մանուկը ծնած է արուեստագետ, ապա ան բնագոյաբար կը փորձէ ստեղծագործել: Քիչ չէ թիւը այն արուեստագետներուն, որոնց ծնողները փորձած են շեղել զանոնք իրենց ստեղծագործական ճանապարհէն, եւ տուած անոնց իրենց արուեստագետի խառնուածքին ոչ յարիր ուսում: Սակայն անոնցմէ առաւել օժտուածները յամառօրէն հետեւած են իրենց ներքին ձայնին ու նուիրուած արուեստին: Վան Կոկի եւ Փօլ Սեզանի օրինակները բաւականին խօսուն են այս պարագային:

Հայ արուեստի պատմութիւնը եւս տուած է բազմաթիւ օրինակներ, սակայն յիշենք անոնք, որոնք անձնապէս ճանչցած ենք և արդէն իսկ կայացած արուեստագետներ են: Ինչպէս Արտաշէս Յունանեան, ժան Գագանճեան կամ Թորոս Տէր Յակոբեան: Այս շարքին կարելի է դասել նաեւ Գանատահայ կերպարուեստագետ բժիշկ Մկրտիչ Տարագճեանը: Ան ծնած է Սուրիա, փոքր տարիքին շրջան մը յաճախած է Հալէպի Սարեանի անուան գեղարուեստի ուսումնարանը: 1982-ին կը հաստատուի Մոթթէալ, ուր կ'ապրի եւ կը ստեղծագործէ ցայսօր: Պարագաներու բերումով երկարատեւ առիթ չ'ունենար ստեղծագործելու, սակայն բախտորոշ օր մը վրձինը ձեռքը կ'առնէ ու կը սկսի երփնագրել: Կարճ ժամանակ մը ետք նաեւ քանդակել:

Ան սկզբնական շրջանին քանի մը խորհրդանշական յղացքներ իրագործելէ ետք, կը փորձէ դիմաքանդակի ժանրը եւ կը յաջողի: Ինչպէս դիմանկարը գեղանկարիչին այնպէս ալ դիմաքանդակը գեղանկարիչին փորձաքարն է: Տարագճեան ունի յոյլ մը հետաքրքրական դիմաքանդակներ, որոնք իրաւունք կու տան մեզի իրմէ ակնկալելու աւելի խոր, ու բնորդին խառնուածքին յարիր կերպարներու իրագործումն ու կերտումը, ինչպէս իր կողակիցի եւ երկու դուստրերուն, Ուիլիքմ Սարոյեանին, Երուանդ Պաստրմաճեանին, Կոմիտասի, Եղիշէ Չարենցի, եւ այլ դիմաքանդակները: Այս բոլորէն վեր սակայն առաւել յատկանշական են խոհափիլիսոփայական լիցք ունեցող համադրական անոր յղացքները, որոնցմէ ոմանք լուրջ վերլուծման եւ մեկնաբանման կը կարօտին, ինչպէս Եղեռնի Հարիւրամեակին նուիրուած յուշարձանի մանրակերտը՝ «Ոսկեղէն Խնձորներ», «Կապ», «Խոզակ», «Աստիճանը», եւ այլն: Ունի գործերու այլ շարք մը, որոնց պարագային իր մասնագիտութեան բերումով ձեռք բերած մարդակազմական գիտելիքները շինիչ դեր կատարած են ու ան կրցած է կերտել ճկուն ու նուրբ մարմիններ, առանց խաթարելու անոնց գեղեցկութիւնն ու գրաւչութիւնը, ինչպէս, «Թանկօ», «Վենիս», «Ճովանոյշ», «Նստած Կինը», եւ այլն:

 Երուանդ Պաստրմաճեանի Դիմաքանդակը 49x38x43 սմ պրոնզ

Անցնող դարու վերջաւորութեան երբ Ռոտէն կերտեց իր գլուխ գործոցներէն երկուքը՝ անգլուխ

«Քայլող Մարդը» եւ առանց ձեռքերու «Պալգաք»ը, ան ապացուցեց որ մարդկային կերպարներ կերտելու պարագային ոչ միայն անհրաժեշտ չեն մարդու մարմնի բոլոր մասերը, այլեւ երբեմն նոյնիսկ կը խանգարեն: Թէեւ տատայիստները ծայրահեղութեան գացին, սակայն անոնցմէ ծնած գերիրապաշտներէն շատեր, լաւապէս օգտուեցան այս տեսութենէն ինչպէս՝ Արշիլ Կորքի Ատոյեանը, կամ Հենրի Մուրը: Այսօր ժամանակակից քանդակագործութիւնը ողողուած է նմանատիպ ստեղծագործութիւններով, որոնցմէ բոլորը չեն որ կրցած են յաջողիլ ու կերտել իւրայատուկ ստեղծագործութիւններ: Տարագճեան եւս ունի նմանօրինակ քանդակներ, որոնք կը գատորոշուին միւսներէն, որովհետեւ ան գիտէ պահել միայն անհրաժեշտը՝ ձերբազատուելով անելորդաբանութենէ, ինչպէս «Մարդը Վզնոցով», «Ի՞նչ Նորութիւն», «Սոնաթա», եւայլն:

Տարագճեան ինքնուս է այո, սակայն անուս չէ: Ան իր յարատեւ որոնումներու եւ աշխատանքի շնորհիւ կրցած է ձեռք բերել քանդակելու անհրաժեշտ գիտելիքներ, որոնց մէջ իր կենսական դերը կատարած է նաեւ իր երկարամեայ մտերմութիւնը Արթօ Չաքմաքճեանի նման մեծ ու տաղանդաւոր արուեստագետի մը հետ:

